

A NANE ÉS A PATENT EGYESÜLET ÉSZREVÉTELEI AZ IGAZSÁGÜGYI ÉS RENDÉSZETI MINISZTERIUM „EGYES BÜNETŐJOGI TÁRGYÚ TÖRVÉNYEK MÓDOSÍTÁSÁRÓL” CÍMŰ ELŐTERJESZTÉSE TÁRGYÁBAN

Tisztelt Minisztérium!

A megküldött előterjesztés kapcsán előrebocsátjuk, hogy szervezeteink tevékenységi köréből következően kizárólag a zaklatást újonnan bevezető, a Büntető Törvénykönyv tervezett 176/A. §-ának véleményezésére térünk ki, az egyéb javaslatok kívül esnek profilunkon.

Mindenek előtt üdvözljük a Minisztérium előterjesztését, mely végre bűncselekményként szabályozná a zaklató tevékenységet, módosítva korábbi álláspontján, mely legfeljebb szabálysértésként kívánta kodifikálni azt. Ahogy arra a minisztériumi előterjesztés is többször hivatkozik, a zaklatás rendkívül elterjedt jelenség. Túrhetetlen az a mind a mai napig fennálló helyzet, mely emberek tömegeit hagyja védelem nélkül az által, hogy nem teremt a zaklató tevékenységnek megfelelő jogi keretet, szigorúan szankcionálva az elkövetést.

Jelen véleményünket a nők elleni erőszak áldozatai számára fenntartott, több éve működő segélyszolgálatainkhoz a sértettektől közvetlenül érkező beszámolók, valamint a külföldi jópéldák és a nemzetközi emberi jogi szervezetek ajánlásai alapján írjuk. Különösen hasznos anyag e tárgyban, az Európai Unió tagállamainak jogi megoldásait összehasonlító olasz tanulmány:

http://stalking.medlegmo.unimo.it/RAPPORTO_ultima_versione_180607-gb.pdf

Valamennyi általunk megfogalmazott javaslat háttérében az áldozatok tényleges védelmének elsődlegessége áll, mely alapvető koncepcionális megközelítés minden, a nők elleni erőszakot elszenvedők segítségére, támogatására születő jogintézményhez.

1. Tapasztalataink szerint a zaklatás rendkívül változatos megnyilvánulási formákban ölt testet és igen változó az áldozatra gyakorolt hatása is. Egyetlen közös pont, hogy a kifejtett cselekmény a sértett számára nem kívánatos és életminősége romlását eredményezi. Aggályos, hogy a tervezet a „mindennapi életvitelében zavarást” ragadja meg, noha az áldozatok beszámolóiból pontosan ismerhető, hogy a zaklatás enyhébb formája, különösen a kezdeti időszakban, nem eredményezi a mindennapi életvitel zavarát.

Ráadásul a megítélés sokban függ az áldozat személyiségétől, támogató közegétől, egyéni élethelyzetétől, ami például oda vezethet, hogy nem állapítja meg a bíróság a zaklatás bűncselekményét egy kiegyensúlyozott családi háttérű, magas stressztűrő képességű ember esetében, míg ugyanaz a magatartás kimeríti a zaklatást egy gyengébb idegzetű, izolált egyén esetében. Az e fajta gyakorlat az áldozat jellemzői alapján vonna le következtetést az elkövetési magatartásra nézve, ami sérti az igazságosság és egyenlőség alapelvét és figyelmen kívül hagyja a jogbiztonsághoz fűződő állampolgári igényt.

2. Ahogy azt az előterjesztés indoklása is leszögezi, a zaklatás szabályozásával a jogalkotó nem pusztán a mindennapi tevékenységet akadályozó, hanem a sértett „magánszférához való alapvető jogát” sértő magatartást is szankcionálni akarta. Véleményünk szerint a jelenlegi javaslat csak az előbbi formát kezeli, a magánéletet sértő tevékenységet nem vonja szabályozási körébe.

3. A tartós és súlyos zavarás mellett a rendszeres elkövetés is a felsoroláshoz tartozik, különben nem büntethető a zaklatás azon módzata, amikor az elkövető nem súlyos mértékben és nem hosszú időn keresztül, ugyanakkor időben visszatérő jelleggel zavarja az áldozat életét.

4. Szükségesnek látjuk a zaklató magatartások példálózó felsorolásának kiegészítését, ezáltal is segítve a jogalkalmazást az áldozat szempontjából ugyanolyan romboló, ám nem „klasszikus” formában kifejtett zaklató tevékenység tetten érésében. Így javasoljuk a beiktatását az ún. jogi zaklatásnak, ami a volt partner értelmetlen és alaptalan jogi procedúráknak való rendszeres alávetését foglalja magában, de ugyanígy jellemző az internetes visszaélés is, áruk, szolgáltatások rendelése a zaklatott személy adataival visszaélve. Bár a szövegjavaslatba nem vettük bele, mindazonáltal fontosnak tartjuk felhívni a figyelmet az olyan zaklató elkövetési magatartásokra is, melyek megjelenési formájukban nem bántóak, de egyértelműen zaklatásnak minősülnek, ha nem önmagukban, hanem kontextusban és az áldozatra gyakorolt romboló hatás szempontjából vizsgáljuk őket. Erre példa a szerelmes levelekkel bombázás, nagy mennyiségű virágcsokor küldése minden nap, testérintés, stb.

5. Fontos, hogy a jogalkalmazás az elkövetés módját egyértelműen kiterjessze az sms-en, e-mailen, levélpostai küldeményeken keresztül történő zaklatásra is!

Javasoljuk a törvényi tényállás megfogalmazását az alábbi módon:

176/A. § (1) Aki más életét nem kívánt módon rendszeresen, tartósan vagy súlyosan megzavarja, mely az életminőség romlásához vezet, így különösen mással akarata ellenére kommunikációs, telekommunikációs vagy egyéb adatátviteli eszköz útján személyesen vagy harmadik személyen keresztül kapcsolatot teremteni próbál, ellene alaptalan eljárásokat indít, nevével, adataival visszaél vétséget követ el, és egy évig terjedő

szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

6. A (2) bekezdésben törölni javasoljuk a „félelemkeltés céljából” szavakat, ugyanis a zaklatónak nem célja, hanem egyik eszköze a félelemkeltés. A zaklatás célja, hogy az áldozat felett hatalmat gyakoroljon, azt megszerezze, visszaszerezze, közvetlenül pedig a legtöbb esetben az, hogy a sértettet bele(vissza)kényszerítse egy olyan kapcsolatba, amit ő nem akar, vagy megtorolja rajta, hogy nem lépett bele vagy megszakított egy ilyen kapcsolatot. A megfogalmazás azt sugallja, hogy a félelemkeltés az elkövető célja. Ez aggályos egyrészt abból a szempontból, hogy az áldozatra gyakorolt hatás helyett azt vizsgálja, hogy mi volt az elkövető szándéka, másrészt pedig a legtöbb zaklatónak meggyőződése, hogy nem félelemkeltésből követi el a cselekményét, sokkal inkább olyan romantikus indokokkal legitimálja tettét, mint „szerelemfélést”, „elszakadni nem tudás”, „kóros ragaszkodás”, stb.

Javasoljuk ezért, hogy a „félelemkeltés céljából” szóösszetétel a tényállás szövegéből kerüljön ki.

7. Az előterjesztés megfogalmazása nem fedi le azt a szintén elterjedt zaklatási formát, amikor a fenyegetés passzív alanya nem a zaklatás célszemélyének hozzátartozója, hanem valamely más, hozzátartozónak jogilag nem minősülő, ám számára fontos, hozzá közel álló személy, akin keresztül az elkövető ugyanúgy eléri célját.

Javasoljuk, hogy a „rá tekintettel hozzátartozóját” szóösszetétel helyett a javaslat a „rá tekintettel harmadik személyt” megfogalmazást tartalmazza.

8. Bár az előterjesztés nem említi expressis verbis, a bűncselekmény rendszertani helyéből arra következtetünk, hogy a zaklatás magánindítványra büntetendő cselekmény lesz. Mind a területen dolgozó, áldozatok közvetlen ellátásával foglalkozó jogvédő szervezetek, mind az Európa Tanács és az ENSZ illetékes szervei a nők elleni erőszak esetkörébe tartozó bűncselekmények hivatalbóli üldözését tartja kívánatosnak.

Javasoljuk, hogy az előterjesztés tegye egyértelművé, hogy a zaklatás bűncselekménye miatt hivatalból folyik eljárás.

9. A (3) bekezdés felsorolását a zaklatás előfordulási formáinak ismeretében kiegészíteni javasoljuk a baráttal, barátnővel, volt baráttal, volt barátnővel, udvarlóval, egyéb lehetséges közeli személyes kapcsolatban álló személlyel. A minősített eset alkalmazása indokolt a családon, partnerkapcsolaton belüli erőszak esetkörébe tartozó valamennyi kapcsolat esetében.

10. Amennyiben a zaklatás családon belüli erőszak részeként kerül kifejtésre, a pénzbüntetés kiszabása nem célszerű, mivel a terhelt általában közös anyagi forrásból fizeti ki, ezért ugyanúgy sújtja a sértettet, mint az elkövetőt.

Tapasztalataink azt mutatják továbbá, hogy szabadságvesztés büntetés kiszabása esetén kizárólag a letöltendő szabadságvesztés büntetésnek van preventív hatása, minden egyéb megoldás legitimálja a bántalmazó számára az általa kifejtett tevékenységet.

11. Felhívjuk az előterjesztő figyelmét arra az esetre is, amikor a zaklatás következtében az áldozat öngyilkosságot követ el. Ilyenkor elengedhetetlen az öngyilkosság körülményeinek, előzményeinek vizsgálata során kiszűrni a zaklatás elemeit, s eljárás alá vonni az elkövetőt.

12. Szükségesnek tartjuk, hogy a tervezet indoklása hívja fel a jogalkalmazó figyelmét arra, hogy a zaklatás miatt folyó büntetőeljárások esetében kényszerintézkedésként, illetve magatartási szabályként a távoltartás elrendelése különösen indokolt lehet.

Végezetül hangsúlyozzuk, hogy az új tényállás bevezetése fokozottan felveti a jogalkalmazók képzésének szükségét. Egy ilyen számtalan formában manifesztálódó, változó és jellemzően csak folyamatában megragadható jelenséget, mint a zaklatás a törvény csak korlátozottan képes teljes egészében lefedni, ezért kiemelt szerepet kapnak a jogalkalmazók, akik az egyes ügyek eseti jellegzetességeit képesek lefordítani a törvényszövegre. Az eredményes jogalkalmazás, s ezáltal a zaklatás elszennedőinek hatékony jogvédelme megkívánja, hogy a bírák, ügyészek, egyéb hatósági közreműködők naprakész, emberi jogi alapokon nyugvó, a nemzetközi dokumentumokban is lefektetett ismeretekre tegyenek szert. A képzés kötelező eleme a témával foglalkozó civil szervezetek bevonása kell legyen.

Bízunk benne, hogy fentiekben kifejtett észrevételeinket a Minisztérium hasznosnak találja, s azokat figyelembe veszi az előterjesztés véglegesítése során!

Budapest, 2007. szeptember 18.

Spronz Júlia
elnök
PATENT Egyesület

Tóth Györgyi
elnök
NANE Egyesület